

א קלייט פון בייגל
beigelių krautuvėlė

NAUJIENOS

Nr. 4 (6)/2015

ATRASTI. PAŽINTI. PRIIMTI.

MĮSLINGAS EKSPONATAS – GRAFŲ TIŠKEVIČIŲ KARŪNA

Kretingos muziejaus fonduose saugoma aštuonkampė balto metalo karūna-vainikas, kurį Darbėnų miestelio žydų bendruomenė kartu su užuojautos raštu nusiuntė Tiškevičių šeimai 1891 m. mirus Kretingos grafui Juozapui Tiškevičiui. 1950 m. šį vainiką vienas kretingiškis rado grafų Tiškevičių rūmų palėpėje, o 1958 m. vainikas buvo padovanotas Kretingos muziejui. Deja, dovanojimo metu karūna jau buvo apgadinta: sulankstyta, aplaužyta, buvusios inkrustacijos nulupinėtos. Prastos būklės eksponatas nebuvo inventorizuotas.

Vis dėlto žvelgiant į šį suniokotą eksponatą galima įsivaizduoti jo buvusį grožį, puošnumą ir didybę: vainiko viršus ir apačia apjuosti gelsvo metalo juostelėmis, sujungtomis ažūrinėmis to paties metalo gėlytėmis (galbūt stiliuotomis ramunėmis). Plokštumų sujungimų briaunos apipavidalintos gelsvo metalo juostelėmis trišakiais galais. Plokštumos buvo puoštos tuščiaviduriu augaliniu ornamentu (jis neišliko), karūnos viršaus smaugai – kalinėtomis figūromis. Išlikusios dviejų Rusijos imperijos herbo – erelio figūrų – dalys (vieno erelio išlikusi didesnioji pusė, kito – tik pusė uodegos). Karūna taip pat puošta Imperijos herbais. Grafas Juozapas Tiškevičius tarnavo Rusijos imperijos kariuomenės kazokų daliniuose, o į atsargą išėjo būdamas pulkininku. Tikėtina, kad imperijos herbu norėta pagerbti didžiąją grafo gyvenimo dalį apėmusią tarnybą.

Karūna deformuota. Dabartinis jos ilgis 280 mm, plotis – 210 mm, aukštis – 100 mm. Iki deformacijos ji turėjo būti artimesnė apskritimui, skersmuo galėjo siekti 220–230 mm. Plokštumų plotis – 85 mm, aukštis – 55 mm. Plokštumas iš viršaus ir apačios rėminančių juostelių ilgis – 100 mm, plotis – 8–9 mm. Plokštumų briaunas puošiančių detalių aukštis – 55 mm, plotis šių detalių trišakiuose galuose – 20–24 mm.

Gilią simbolinę prasmę vainikui suteikia viršutinėse ir apatinėse juostelėse bei dvejose karūnos plokštumose iškalinti hebrajiški rašmenys su Šv. Rašto citatomis.

Viršutiniame apvadelyje:

Tavo tarnas, Viešpatie, [vardu Mozė] (laužtiniuose skliaustuose pateikto teksto karūnoje nėra).

Kada tik Sandoros Skrynia buvo pakeliama kelionei, Mozė sakydavo: „Pakilk, VIEŠPATIE! Tebūna išblaškyti tavo priešai, tebėga nuo tavo veido, kurie tavęs neapkenčia!“ [Sk. 10, 35].

O kada tik ji buvo padedama poilsio, jis sakydavo: „Sugrįžk, VIEŠPATIE, prie nesuskaitomų Izraelio tūkstančių!“ [Sk 10, 36].

Teapsivelka tavo kunigai teisumu, tavo ištikimieji tešaukia iš džiaugsmo [Ps. 132, 9].

Palaimintas yra šventasis [D-vas], dovanojęs Torą mūsų žydų tautai.

Apatinio apvadėlio išlikusios tik dvi nepilnos juostelės:

Ši karūna priklauso vadovams... [neįskaitomi vienas ar du žodžiai].

[Tai (nulaužtas fragmentas)] darykite iš kartos į kartą.

Plokštumose:

Ši Leviataną sukūrei, kad žaistų [jūroje, Ps. 104, 26].

Kitoje plokštumoje – padriki žodžiai, tikėtina, citatos pradžia ir pabaiga. Likusi citatos dalis galėjo būti surašyta neišlikusiame dekoratyviame elemente plokštumos viduje (matyti jo pritvirtinimo skylutės).

Vietos valdovui dovanojant karūną su citatomis apie didingus Viešpaties darbus tikriausiai buvo norima priminti apie Viešpaties savybes kaip siektiną pavyzdį, tuo pačiu užsimenant, kad tikras šios bendruomenės (kaip ir visos žemės) valdovas yra D-vas, tad žemiškam valdovui pridera kuklumas. Citatos apie Sandoros skrynią nurodo į bendruomenės kilmę ir ryšį su sakraline, Toroje aprašyta žydų tautos istorija.

Kadangi karūna dovanita laidotuvių proga, galima įžvelgti Leviatano ir amžinojo gyvenimo sąsają: rabiniškoje tradicijoje Leviatanas galiausiai tampa amžinojo teisiųjų gyvenimo puotos patiekalu: teisieji ne tik sumedžios Leviataną, bet ir juo puotaus.

Teksto ir fotografijų autorė – Jolanta Klietkutė. Kretingos muziejaus inf. suteikė Julius Kanarskas, tekstus iš hebrajų kalbos išvertė Lara Lempertienė, teologiniais pamąstymais pasidalino Lara Lempertienė ir Algirdas Akelaitis.

